

the late 18th and the early 19th centuries four very different types of British empire had begun to emerge. The first were the self-governed colonies in North America, the Caribbean and Australasia (The Economist 2012, Sept. 15). Слід зазначити, що при формуванні цих телескопізмів відбувається гаплогія – накладання кінцевого сегменту апокопи першого топоніма з початковим сегментом топоніма (або його афери) внаслідок фонологічного й графічного збігу сегментів скорочених основ.

Необхідно також підкреслити, що телескопізми, створені на базі топонімів, так само як і відантропонімі телескопізми, відзначаються образністю й експресивністю. Так, наприклад, складноскорочений дериват *Eurabia* (*Europe* + *Arabia*) у реченні *Why the United States is fairer to Muslims than "Eurabia" is.* (The Economist, Sept. 1, 2007) іронічно номінує територію Європи, яка заселена вихідцями з мусульманських, насамперед, арабських країн.

Базою для утворення телескопізмів як правило слугують два твірних слова, проте є випадки, коли телескопічні одиниці утворюються шляхом поєднання частин трьох і більше слів. Наприклад, телескопізм *Minnewisowa* було створено шляхом поєднання апокоп трьох твірних слів *Minnesota*, *Wisconsin* та *Iowa*. Модель утворення такого телескопізму можна представити так: **ab + cd + eg** → **ace**. Наприклад: *Republicans will convene in Minneapolis, the largest city in "Minnewisowa". That neologism refers to the contiguous states of Minnesota, Wisconsin and Iowa, which have 27 electoral votes* (Washington Post, Nov. 5, 2006).

Отже, відонімною телескопією є процес і результат формування складноскорочених слів на базі власних імен, головним чином антропонімів і топонімів. Хоча кількість відонімних дериватів, створених способом телескопії, не є такою численною, як число афіксальних неологізмів, тим не менш телескопію теж можна вважати досить продуктивним способом словотворення на базі власних назв. За своєю типологією відонімні деривати можуть бути гомогенними, тобто створеними виключно шляхом злиття фрагментів двох або більше онімів, та гетерогенними, такими, що утворюються в результаті з'єднання фрагмента власного імені з редукованою формою загального імені. Найпродуктивнішими моделями відантропонімної й відтопонімної телескопії в сучасній англійській мові є **ab + cd** → **ad**, **ab + cd** → **ac**, **ab + cd** → **abd**.

Слід зазначити, що телескопія є відносно “молодим” способом словотвору, і механізми утворення телескопізмів продовжують своє формування і вдосконалення. Виявлення нових закономірностей творення лексичних одиниць способом телескопії може стати **перспективою** подальших студій.

Література

Бортничук Е. Н. Словообразование в современном английском языке / Е. Н. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко – К.: Вища школа, 1988. – 262 с. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / Вера Ивановна Заботкина. – М.: Высшая школа, 1989. – 124 с. Попова З. Д., Стернин И. А. Общее языкознание / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 408 с. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

УДК: 811.111'373

КЛИМЕНКО О.Л.

(Запорізький національний університет)

СТИЛІСТИЧНІ ТРАНСПОЗИЦІЇ У СЛОВНИКОВОМУ СКЛАДІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто специфічні риси жаргонів та сленгу як субстандартних варіантів національної мови, що відбивають лінгвокультурні особливості соціуму в певні історичні періоди; встановлено закономірності взаємодії субстандартних та кодифікованих підсистем сучасної англійської мови та виявлено особливості її стилістичного розвитку, зумовлені загальною тенденцією до демократизації, до зближення літературної мови з розмовною.

Ключові слова: жаргон, сленг, літературна мова, розмовна мова

Клименко О.Л. Стилистические транспозиции в словарном составе современного английского языка. В статье рассматриваются специфические черты жаргонов и сленга как субстандартных вариантов национального языка, которые отражают лингвокультурные особенности социума в определенные исторические периоды; выявлены закономерности взаимодействия субстандартных и кодифицированных подсистем современного английского языка и особенности их стилистического развития под воздействием тенденции к демократизации, сближения литературного языка с разговорным.

Ключевые слова: жаргон, сленг, литературный язык, разговорный язык.

Klymenko O.L. Stylistic transpositions of vocabulary in Modern English. The article highlights the specific features of jargons and slang as substandard variants of national language which reveal lingua-cultural peculiarities of society in definite historic periods. This study determines ways and means of substandard and literal vocabulary interaction and development in Modern English under the influence of the tendency to democratization.

Key words: jargon, slang, literary language, colloquial language.

Англійська мова кінця ХХ – початку ХХІ століть зазнала суттєвих змін, актуалізація яких у вербальних структурах зумовлена дією екстралінгвальних факторів логіко-психологічної та соціально-історичної природи, а також інтралінгвальних факторів, що більшою чи меншою мірою детермінують інтенсивність відповідних лексико-семантичних процесів у сучасній англійській літературній мові.

Початок ХХІ століття ознаменований підвищеною зацікавленістю лінгвістів живим мовленням, що відбувається завдяки демократизації всіх сфер життєвого простору соціуму [Лік, 2000; Зацний 2009; Ткаченко 2001; Тараненко 2003]. Відповідний інтерес до лексики нестандартної обумовлений проникненням некодифікованого експресивного матеріалу в ЗМІ, коли за частотністю вживання, ступенем функціональної активності він виявляється спроможним конкурувати з традиційними літературно-мовними засобами. Однією з характерних рис сучасної англомовної ситуації є тенденція до демократизації, до зближення літературної мови з розмовною. Сьогодні жаргони і сленг є не просто лексичними інноваціями, а специфічним відображенням світу зі своєю поняттєвою сферою, ціннісною ієрархією, відмінним від традиційного соціокультурним спектром стосунків "людина – суспільство", "людина – людина", "людина – мова". Враховуючи стрімке входження лексичних одиниць субстандарту до масової комунікації та формування особливого лінгвального феномену, що перебуває на межі просторіччя і літературної (стандартної) мови, визначення його лінгвокультурної специфіки набуває особливої **актуальності**.

Натиск жаргонізмів та сленгу, який спостерігається в англомовній комунікації, на сторінках періодики, художньої літератури в останні десятиріччя можна пояснити загальною тенденцією до демократизації сучасної англійської мови, до зближення писемно-літературної мови з усно-розмовною. Тому **метою даної статті** є дослідження стилістичних транспозицій у словниковому складі сучасної англійської мови, що виникають внаслідок взаємодії жаргонів та сленгу з літературною мовою під впливом екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників.

До екстралінгвальних факторів процесу жаргонізації належать: зміни в соціальній структурі суспільства (виникнення нових соціальних груп, зміна генерацій, зростання ролі певних професійних, соціальних, корпоративних груп та субкультур), зміни у суспільно-політичному житті, демографічні зміни, психологічний стан суспільства, трансформація суспільних цінностей ("матеріалізація"), вплив масової культури та ін. Серед інтралінгвальних факторів активізації субстандартних лексичних одиниць виділяються: зміни умов функціонування англійської мови як мови поліфункціональної, зміни стилістичного статусу мовних одиниць внаслідок міграції в межах мовної системи тощо.

На сьогодні актуальною залишається і проблема розмежування понять *жаргон* – *сленг*. Жаргон – надбання "відкритих" соціально-професійних груп: школярів, студентів, музикантів, спортсменів. Як ці групи не ізольовані від суспільства, так і жаргон не є засобом ізоляції від "необізнаних", а тільки відображає специфіку побуту, занять. Жаргон як маргінальна система відображає всі закономірності системи нормативної, у т.ч. когнітивну і прагматичну організацію мовного матеріалу. Перш за все це стилістично знижені слова і вирази мови, що стоять відокремлено і намагаються або приховати неприємні істини, або

сприяти успіху мовця, позитивному вирішенню певного питання, яке представлено шляхом вербальної маніпуляції, жертвою якої виявляються читачі і слухачі [Ставицька 2005].

Для західної лінгвістичної традиції більш характерним є використання поняття сленг. І хоча спостерігається семантичний паралелізм між значеннями, які покладені в основу виділення термінів жаргон і сленг, останній маркований ще й молодіжною сферою вживання. Загальний сленг – це своєрідний кошик, який поповнюється за рахунок елементів різних соціолектів, звідки вони, розповсюджуючись в усній мові, потрапляють в мову засобів масової комунікації (газети, радіо, телебачення) і, функціонуючи в одних текстах з літературною лексикою, претендують на отримання статусу загальнолітературних.

Переважає більшість лінгвістів підкреслює, що сленгом можна вважати тільки те, що переходить з певних професійних та соціальних груп у мову всього населення і стає зрозумілим усім носіям мови, у той час, як те, що залишається в мові соціальних і професійних груп, вважається жаргоном. Жаргонізми, на відміну від одиниць сленгу, тісно пов'язані з соціальною стратифікацією суспільства. Ці лексичні одиниці відображають соціальні настанови членів соціальної групи, притаманне їм почуття солідарності й інколи вороже, неприязне ставлення до чужих. Вибір одиниць сленгу для висловлювання думки визначається не прагненням заявити про його належність до тієї чи іншої групи або "субкультури", а бажанням висловити своє ставлення до сказаного, виявити винахідливість, оригінальність. Вживання сленгу є результатом своєрідного стилістичного вибору між лексикою літературного стандарту і лексикою сленгу, яка відзначається високим ступенем виразності і експресивності. Сленгові слова і вирази – це, по суті, альтернативний засіб висловлювання думки, вибір якого є можливим, але не обов'язковим [Зацний 2008].

У субкультурі жаргон є індикатором статусних відносин, сигналом рівня впливу людини під час спілкування. Найбільше проявляється соціальний статус у молодіжному жаргоні, в якому ознака віку домінує і визначає такі характеристики молодіжного жаргону, як прояв міжособистісних відносин, дій, що зачіпають інтереси групи, і вчинків, пов'язаних з якою-небудь рисою вдачі, велика кількість пейоративів [Ткаченко 2001].

Субстандартне спілкування – це спілкування на скороченій соціальній дистанції. Таким чином, жаргон – частина екстралінгвістичної реальності, яка відповідає стратам (чинникам) соціолекту. Соціолект – термін, який використовується для позначення колективного, або групового, мовлення, це інваріантна ознака соціально маркованих підсистем мови, набір мовних кодів, якими володіють індивіди, об'єднані якою-небудь стратою. До провідних стратів соціолекту дослідники відносять такі: вік, стать, місце народження і проживання, рівень освіти, спеціальність [Дзюбишина-Мельник 2002].

Жаргон як різновид соціального діалекту на лексичному і фразеологічному рівнях характеризується цілим спектром специфічних ознак:

- обслуговує певну соціальну групу, що є його творцем та носієм (і зрозумілий саме їй);
- значною мірою використовує засоби попередніх етапів свого функціонування, зокрема у фразеологічній сфері базовими для формування нових ФО виступають узуальні ідіоматичні утворення;
- має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що й забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі, досить часто жаргонізми (на лексичному і фразеологічному рівнях) творяться на основі метафори, метонімії, синекдохи;
- скерований на обігравання значень відомих у загальноновживаній мові слів і фразеологізмів; фонетичні і словотвірні деформації лексем і фраземних компонентів; залучення іншомовних засобів, більше або менше адаптованих до мови;
- виразно простежується гіпертрофована дія закону економії мови;
- має ознаки системної організації принаймні на рівні лексики і фразеології (хоча й з високим рівнем варіативності слів: фонетичних та морфологічних), і по суті перетворюється на мову, зрозумілу лише його носіями;

- дуже часто його компонентами стають обценні елементи, причому окремі слова і вирази внаслідок енантіосемії вживаються не лише в негативному, але й позитивному плані (*bad, cool, awesome*);

- помітно розширилися соціальні межі та віковий ценз носіїв (вийшов за рамки молодіжної та середньої вікової ланки, частково охопивши представників старшого покоління);

- змінюється оцінка жаргонів та сленгу в суспільстві, їх роль у мові: сленг починає сприйматися як засіб увиразнення, жаргонна маркованість нейтралізується, завдяки чому окреслюється тенденція до включення сленгізмів та жаргонізмів у синонімічні ряди з експресивно маркованими членами.

Мовна мода покоління зумовлює, в свою чергу, літературну моду, а письменник виступає своєрідним медіатором між живомовною практикою вживання жаргонізмів свого покоління і літературно-обробленим словесно-художнім масивом, сам виступаючи продуцентом жаргонного словника.

Однозначно встановити мету зловживання письменниками мовними засобами, які неоднозначно сприймаються, неможливо, оскільки причин може бути декілька:

- зміни в соціальній структурі суспільства, його соціальне розшарування, яке стимулює формування і функціонування різних жаргонів (соціолектів);

- практичні потреби мовців та необхідність номінації нових явищ дійсності у зв'язку з розвитком техніки, інформаційних технологій, відкритістю суспільства;

- широке вживання зниженої лексики і актуалізація жаргонізованої фраземіки – своєрідна ширма, яка дозволяє відмежуватися від невизначеного буття, сховатися за невмотивованою агресією;

- помітне зростання особистісного чинника у мовленні та розширення сфери спонтанного спілкування, послаблення офіційності, що зумовлює необов'язковість у дотриманні норм літературної мови та їх розмивання;

- мода на нові слова і словосполучення та пошуки нових засобів вираження, які зумовлюють постійну появу інноваційних фразеологізмів та лексем, що є засобами інформаційного впливу як на інтелектуальне сприйняття реципієнта, так і на його емоції, психіку;

- нестандартна лексика, до того ж повністю не зрозуміла широкому загалу – це просто спосіб вразити, привернути увагу не тільки до твору, а й до особистості автора, а стилістично-знижена фраземіка – допоміжний засіб, подекуди неадекватний, вираження поглядів сучасників на стан духовного і матеріального розвитку суспільства, продовження "гри" з традиційними мовними формами, тобто розгортання процесу циклічної боротьби епатажу з усталеністю у всіх її проявах.

Значення й, відповідно, міра позитивного або негативного впливу явища субстандартизації в загальних процесах функціонування й розвитку літературної мови на сучасному етапі можуть варіюватися в досить широкому діапазоні залежно, по-перше, від стильової належності текстів, ситуації мовлення та аудиторії сприймачів, а також від місця самого мовця на соціальній шкалі, по-друге, від масовості використання таких елементів. Так, безперечним позитивним наслідком цих процесів є оживлення й наближення до мовної реальності мовно-стилістичної палітри сучасного дискурсу. Але надмірне введення субстандартних елементів до лексичної і, як допоміжної, фразеологічної організації англійського тексту на підсвідомому рівні впливає на кількісний та якісний склад активного мовного словника читачів (до того ж не завжди пересічних).

Мало не щодня відбувається процес зміщення хронологічних рамок – на зміну одним приходять інші жаргонізми, "прогресивні і креативні", які відповідають законам світу дорослих людей. Лінгвокультурологічний і соціолінгвістичний підходи дають можливість не просто "схвалювати" або "клеїти", але й зрозуміти, з одного боку, неминучість змін мовної норми, а з іншого – конкретизувати завдання підвищення рівня культури мови і

мовлення. Жаргонна лексика і фраземіка відображає екстралінгвальну реальність, яка далеко виходить за сферу побутового спілкування. Активний вплив кодів субкультури на коди культури соціально "підносить" перші і "розмиває" зміст других.

Основою появи жаргонізмів у певному середовищі є бажання носіїв мови бути дотепними, вразити співрозмовників свіжістю, яскравістю і точністю висловлення, виділитись та самоствердитись, прагнення показати свою зневагу або байдужість до предмета розмови, пом'якшити або навпаки посилити враження від висловлення, намагання уникнути буденних, невиразних або пишномовних слів і виразів, настанова на фамільярність та гра слів для розваги.

Література

Дзюбишина-Мельник Н. Сучасний жаргон і сучасне розмовне мовлення // Наукові записки. – К., 2002. – Т. 20. – С. 14-18. Лик Т. Соціальні варіанти мови та їх термінологічне окреслення // Мовознавчі дослідження: Зб. наук. праць. – Донецьк, 2000. – С. 67-73. Зацний Ю. А. До проблеми інваріантних запозичень як джерела збагачення розмовної лексики і фразеології сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний. // Філологічні трактати. – Том 1. – №2. – Суми: Вид. СумДУ, 2009. – С. 88 – 94. Зацний Ю. А. Шляхи і способи збагачення сучасної розмовної лексики англійської мови / Ю. А. Зацний. // Нова філологія. – Випуск 34. – Запоріжжя, 2009. – С. 189–195. Зацний Ю. А. Джерела поповнення розмовної лексики і фразеології сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний. // Нова філологія. – Випуск 33. – Запоріжжя, 2009. – С. 207–211. Зацний Ю. А. Соціолінгвальні параметри інновацій англійської мови ХХІ століття / Ю. А. Зацний. // Нова філологія. – Вип. 31. – Запоріжжя, 2008. – С. 72–88. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація української мови. / Л. Ставицька. – К.: Критика, 2005. – 464 с. Ткаченко О. Молодіжна мова – арго, жаргон чи соціолект? / О.Ткаченко // Нова філологія. – Запоріжжя, 2001. – № 1 (10). – С. 79-87. Тараненко О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О.Тараненко // Мовознавство. – 2003. – № 1. – С. 23-42.

УДК 811.1:81'34:81'374.5

КОЗЛОВА Т.О.

(Запорізький національний університет)

ФОНЕТИЧНА ТИПОЛОГІЯ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАМОВИ

У статті розглядаються окремі питання фонетичної реконструкції та фонетичної типології індоєвропейської прамови. До уваги приймаються такі критерії: тип основної фонологічної одиниці, кількісні та якісні особливості інвентаря фонетичної системи, відносна частота фонем. Висувається гіпотеза про наявність кореляцій між звуковою організацією мови, її генетичною приналежністю та культурним типом.

Ключові слова: індоєвропейська мова-основа, фонетична реконструкція, фонетична типологія, основна фонологічна одиниця, консонантно-вокалічна мова, розробленість фонемного інвентаря, відносна частота фонем.

Козлова Т. О. Фонетическая типология индоевропейского праязыка. В статье рассматриваются отдельные вопросы фонетической реконструкции и фонетической типологии индоевропейского праязыка. Во внимание принимаются следующие типологические критерии: тип основной фонологической единицы, количественные и качественные особенности инвентаря фонетической системы, относительная частота фонем. Постулируется наличие коррелятивных связей между звуковой организацией, генетической принадлежностью и культурным типом языковой системы.

Ключевые слова: индоевропейский язык-основа, фонетическая реконструкция, фонетическая типология, основная фонологическая единица, консонантно-вокалический язык, разработанность фонемного инвентаря, относительная частота фонем.

Kozlova T. O. Phonetic Typology of the Proto-Indo-European language. The purpose of the article is to discuss problems of phonetic reconstruction of the Proto-Indo-European language and to describe its phonetic typology considering such criteria as the type of basic phonological unit, vocalic and consonantal inventory, relative frequencies of the constituents. It is hypothesized that there exists a correlation between the sound pattern, the cultural type and the genetic identity of a language.

Key words: Proto-Indo-European, phonetic reconstruction, phonetic typology, basic phonological unit, consonantal-vocalic language, vocalic and consonantal inventory, relative frequency of constituents.

1. Вступні зауваження. Як і в будь-якій мові, в і.е. мові-основі фонетична структура слова зумовлена кількісним та якісним складом фонетичної/фонологічної системи. Аналіз інвентаря і.е. системи викликає певні труднощі, пов'язані з практичними та теоретичними проблемами етимологічних досліджень та розбіжностями у реконструкції ресурсів прамови. Існування фонетичних універсалій, дія фонетичних законів та більша надійність фонетичної реконструкції (у порівнянні з лексичною, семантичною та синтаксичною) уможливають кваліфікацію фонетичного складу і.е. системи за участю голосу та шуму, певною мірою за